Siden er redigeret/layoutet af:
Mette Højbjerg/

Krisen i landbruget er ren spin

Vi hører igen og igen, at dansk landbrug er i dyb krise. Men landbruget klarer sig generelt fint. Problemet er ikke, at enkelte landmænd ikke magter at klare sig selv, men at landbrugets natursyn er ødelæggende, siger gårdejer og journalist Kjeld Hansen.

INTERVIEW

METTE HØJBJERG OG CHRISTOFFER EMIL BRUN

Tegning: Jørn Villumsen

Noget af det mest usympatiske, man kan opleve i folkestyret, er det vi ser nu: klientisme. Det er helt mellemamerikansk. Man har en bestemt favoritgruppe, som man favoriserer på tværs af al anstændighed. Landbruget er jo det eneste område, der ikke skal spare to procent som alle andre, men hvor man tværtimod bare giver gaver. Problemet er bare, at de nye gaver bringer os endnu længere væk fra, hvad landbruget i dag bør handle om i Danmark, og grundlæggende er det overhovedet ikke nødvendigt at støtte landmændene endnu mere, end man gør i forvejen. Det er heller ikke klogt«.

Sådan lyder det fra gårdejer Kjeld Hansen, der også er journalist og forfatter til en række bøger om miljø, natur og forbrug, bl.a. det historiske væk 'Det tabte land' om den danske natur.

Kjeld Hansens udfald mod landbruget kommer på et tidspunkt, hvor landbruget netop har fået en politisk håndsrækning med en ny 100-punkts vækstplan, der bl.a. lemper kravene til erhvervet. Planen betyder, at der over de næste fire år skal bruges godt én milliard offentlige kroner på at kompensere på de slækkede miljøkrav til landmændene. Kjeld Hansen er træt af, at landbruget 'klynker og brokker sig til økonomisk støtte og lempelser, der går ud over natur og miljø'.

»Der er intet, der tyder på, at landbruget skulle være i krise Det gælder for alle erhverv, at nogen har det vanskeligt. Men at landbruget som sådan skulle have det specielt svært holder ikke. Her støtter jeg mig bla. til Nykredits landbrugsdirektør, som siger, at han ikke vil tage ordet 'krise' i sin mund, for når man ser på landbrugets værdier, overstiger de langt gælden«.

Det kan godt være, at værdierne overstiger gælden, men der er jo en del landmænd, der ikke tjener meget. De er vel i krise?

»Hvis man ser statistikken over konkurser i de sidste ti år, kan man næsten ikke finde landbruget. De ligger nede omkring 5-10 konkurser om måneden, mens gennemsnittet for erhvervslivet som helhed er ca. 500. Indenfor alle erhverv er der nogen, der er dygtigere end andre, og så sniger der sig nogle udygtige ind, som må ud ved en konkurs. Det er der i sig selv ikke noget dramatisk i«.

Men der er jo en krise for den enkelte …

»Ja. Det er selvfølgelig en tragedie for den enkelte, men det er jo lige så stor en tragedie for den tømrermester, der må lukke, fyre ti mand og gå fra sin villa. Det er jo den verden, vi lever i. Det må landbruget også acceptere«.

Hvorfor mener du så, vi hører den her krisefortælling hele tiden?

»Det handler om, at landbruget og landbrugstoppen omhyggeligt holder hånden over de her 10-15 procent tabere. For det er jo taberne, der gør, at der drysser en mild regn af penge ned over hele erhvervet. Hvis du har en minkmillionær som Martin Merrild eller en julegranmillionær som Lars Hvidtfeldt – formanden og næstformanden i Landbrug & Fødevarer – så får de jo altså også hjælp, når randzonerne bliver ophævet, eller de får en ekstra gødningskvote. Støtten bliver smurt tyndt ud over hele erhvervet, og derfor er det en fordel for de velbjærgede at holde fast i de få sølle landmænd«.

Så de har en interesse i at gentage fortællingen?

»Absolut. For nylig sendte DR en Anders Agger-historie med landmanden Uffe Bie. Ikke et øje var tørt. Men Bie gjorde det, mange andre landmænd har gjort: Han var ikke tilfreds med, hvad han kunne tjene på sin mælk, og så han lagde sin gæld om ved hjælp af et renteswap i schweizerfranc – og tabte. Det er renlivet spekulation, og der kan du vinde eller tabe. Men det er ikke klædeligt bagefter at klage sin nød og forlange støtte«.

Men hvordan tror du, landbruget er lykkedes med at etablere sådan en undergangsfortælling, hvis den ikke holder?

»Siden år 2009 har landbrugstoppen brugt 60-70 millioner kroner af bønder-nes penge på et kendt, københavnsk reklamebureau til at etablere en ny fortælling om landbruget – en kampagne, som også slår på, at det er synd for landbruget. Det er dygtigt gjort«.

Landbruget melder sig ud

Selv om Kjeld Hansen mener, at der ikke er grund til at have ondt af erhvervet, medgiver han, at der er en del svineproducenter, der ikke tjener nogen penge.

»For langt hovedparten går det fint, for en lille gruppe går det virkelig godt – så godt at de fleste lønmodtagere meget gerne ville bytte – og for en lille gruppe går det skidt. Men det er rigtigt, at der er problemer i bunden af svinesektoren. En sektor der på 15. år generelt ikke har overskud, men lever af at finansiere underskuddene ved at belåne jorden, burde vel tage det som et vink med en vognstang om, at der er noget grundlæggende galt med produktionen«.

> **Støtten bliver smurt tyndt ud over hele erhvervet, og derfor er det en fordel for de velbjærgede at holde fast i de få sølle landmænd**

Men lige nu er der jo et problem omkring eksporten til Rusland på grund af handelsembargo!

»At man stopper med at sælge flæsk til Rusland, er jo ikke det samme som at flæsket ikke bliver solgt. Påstanden om, at det har kostet 4 milliarder, er noget sludder. Man har mistet en eksport til en nominel værdi af fire mia., men det er jo ikke det samme, som at pengene er tabt. Varerne bliver ikke destrueret. De bliver bare solgt et andet sted. Og så laver man den der selvretfærdige fortælling om, at det er samfundets skyld, men det går ud over os. Der melder landbruget sig jo ud, når de siger: vi er ikke en del af samfundet – det er de andre mod os«.

Men er det ikke rimeligt at lette deres byrder og gøre dem konkurrencedygtige, hvis de er i problemer på grund af en embargo?

»Det er ikke på grund af embargo, at det går skidt hos nogle svineproducenter. Landbrugsjorden har siden år 2000 haft en værdistigning på 10 procent om året. Det har de dårligste svineproducenter kunnet låne på, så de kunne klare sig, og den var bankerne med på, for jorden var der jo. Men det har kamufleret det faktum, at de ikke tjener penge, til trods for at de lancerer sig selv som verdens dygtigste og mest effektive. Den bedste parallel er tekstilindustrien i 80'erne. De måtte give op, for de havde ikke skyggen af chance for at hamle op med tekstilarbejderne i Bangladesh. De kunne ikke lave T-shirts til 50 øre. Det samme skete med skibsværfterne. Jeg mener, at svineindustrien står præcis samme sted nu – de danske svineproducenter kan hverken konkurrere med polakkerne eller rumænerne og lige om lidt heller ikke med kineserne. Fat det dog og kom så i gang med den nødvendige omstilling«.

Buen er spændt til det yderste

Ifølge Kjeld Hansen går det typisk galt for unge landmænd, der har lånt og investeret 50 til 100 millioner i et landbrug. Det er altså landmænd, der satser stort for at tjene stort – og det er grundlæggende ikke samfundets problem.

»Indtil 2010 gik det helt fint. Der kunne de sige: Jeg bygger Nordens smarteste svinestald, og satser på, at kiloprisen ikke kommer under 9,50 kr. Men hele kalkylen var bygget på, at hvis prisen gik ned på 9,25, så gik man konkurs. For tiden er den 8,90, så mange løb en meget stor risiko og spændte buen til det yderste«.

Det lyder, som om bankerne var tossede!

»Jordpriserne steg hele tiden, så uanset, hvor godt landmanden klarede den, var der dækning for deres långivning i jord. Fortællingen om, at bankerne har lokket unge uskyldige landmænd i en gældsfælde er det rene sludder – det er også rent spin. De har nærmest intimideret de stakkels bankdirektører til at give dem enorme lån«.

Men hvordan skulle de kunne intimidere en bankdirektør?

»I provinsen spiller landbruget en helt anden rolle, end man kan forestille sig i byen. Hvis din far er den store mand på egnen med 2000 søer i stalden, og han går med ned i banken, betyder det meget. Måske sidder far også i bestyrelsen for banken – ham siger man ikke nej til«.

Behov for nye bønder

Ifølge Kjeld Hansen er det nødvendigt at få etableret et paradigmeskift omkring landbruget som sådan.

»Man bliver nødt til at slå fast, hvad landbrug i dag handler om i et land som Danmark. Og for mig at se handler det om at have nogle bønder, der leverer de ting, som samfundet efterspørger«.

Hvorfor mener du ikke de gør det?

»Vi efterspørger ikke forurenet grundvand eksempelvis – men det får vi bare mere af nu med de nye lempelser for erhvervet – og vi efterspørger heller ikke kartofler med 25 forskellige pesticidrester på. Vi efterspørger lærkesang og storke og sund mad. Vi efterspørger da et rimeligt rent miljø. Ifølge Carsten Rahbæk, der er professor i biodiversitet, har vi mindre biodiversitet i Danmark end de har i Albanien. Come on! Verdens rigeste land har noget af den fattigste natur i verden. Så nej, de leverer overhovedet ikke, hvad danskerne efterspørger«.

Mange vil nok mene, at vi så har nogle driftige landmænd, som sikrer vækst!

»Der er ingen tvivl om, at vi har nogle af verdens dygtigste landmænd. Der er ingen landmænd i verden, der kan pine så mange smågrise ud af en so som en dansk landmand. Vi er oppe på 40 smågrise om året per so. Det er der ingen, der kan gøre os efter. Og på samme måde med den årlige høst. Vi kan få 10-11-12 ton på en hektar. Det er der heller ikke mange, der gør os efter. Og al den mælk man kan trække ud af en ko – 9000 kilo om året. Det er jo helt vildt. Og alligevel kan de ikke klare sig. Det er uholdbart«.

Hvad kræver det så at gennemføre det paradigmeskift, du efterlyser?

»Vi skal have en helt ny landmand. Der er et håb med alle de kvinder, der nu er begyndt på landbrugsskolerne. De har en helt anden tilgang til det her end de unge bølledrenge«.

Ser du det her paradigmeskift for dig?

»Ja, det gør jeg faktisk, men navnlig hos forbrugere og detailhandlen. Den økologiske revolution, vi har oplevet de sidste år, er jo helt vild. Jeg mener ikke, at alt skal være økologi, mindre kan gøre det. Hvis bare landbruget vil lade være med at sprøjte og ville behandle dyrene bedre – og så i øvrigt lade være med at brokke sig hele tiden – ville det være fint«.

mette.hoejbjerg@pol.dk;
christoffer.emil.brun@pol.dk

▸ BLÅ BOG

▸ KJELD HANSEN

Gårdejer og journalist Kjeld Hansen (f. 1947) har udgivet kritiske reportager, dybdeborende journalistik og en række miljøbøger. Han er forfatter til den danske udgave af bestselleren Den Grønne Forbrugerguide (1990) og har flere gange været indstillet til Danmarks største journalistiske pris, Cavlingprisen

▸ SERIE

▸ HVAD NU, LANDBRUG?

Regeringens nye vækstplan lemper kravene til landbruget. Hvad betyder det for naturen, og hvordan vil landmændene bruge de nye muligheder? Vi har spurgt en række aktører.

Musikken til VM i håndbold smadrer publikums begejstring

Drop nu den stemningshæmmende musik, der brager ud af højttalerne, hver gang der er spilstop i håndboldkampe ved VM.

VM I HÅNDBOLD

TOBIAS HANSEN,
JOURNALIST OG RADIOVÆRT PÅ 'LIGA' PÅ P3

Kære Det Internationale Håndboldforbund, Dansk Håndboldforbund, dj Poul Erik Jensen og halspeaker Claus Elgaard.

Hvorfor er det, at vi som fans af et dansk eller serbisk eller norsk eller tunesisk landshold skal udsættes for stemningshæmmende musik, hver eneste gang der er et spilstop i en håndboldkamp ved VM?

I tirsdags sendte jeg 5 timers håndboldradio i 'Liga' på P3 live fra Boxen i Herning. Det gør vi under hele slutrunden. Og det har jeg glædet mig til. Men I gør det svært for mig og fansene. I giver os ingen mulighed for at leve med. I ødelægger ethvert oplagt øjeblik for et jubelbrøl. I maser kontinuerligt folkemassens tilråb. I ødelægger stemningen.

Det giver ingen mening. Musikken maltrakterer en ellers god begivenhed. Det ødelægger muligheden for at opbygge en stemning i en hal, der er udsøgt til netop at skabe en elektrisk atmosfære til gavn for både halspeaker Claus Elgaard, publikum og ikke mindst Klavs Bruun og hans spillere. Og ja, der er masser af eksempler;

1. Musik ved hver scoring. Indspil til stregen fra 'Mulle' og scoring ved Mette Gravholt. Mål til Danmark. Boxen når lige at rejse sig for at gå amok, inden musikken kvæler 12.000 tilskueres enorme jubelbrøl. Bassen pumper derudad, lige indtil modstanderne sætter bolden i gang igen få sekunder efter. Og så blev der ellers stille i den håndboldhal.

> **Musikken maltrakterer en ellers god begivenhed**

2. Straffekast til modstanderholdet – Rikke Skov hægter sig fast på en modstander. Dommerne fløjter og sender hende to minutter ud på sidelinjen til store protester fra hele bænken. Straffe. Og massive mishagsytringer fra publikum. Eller det når vi ikke, for i samme øjeblik knalder dj Poul Erik Jensen bassen i gang. Der røg den pibekoncert. Der røg den mulighed for at lægge pres på dommerne og på modstanderen. Men jeg vil også gerne rose jer. For der er faktisk ét øjeblik, hvor I lader os fans være i fred. Poul Erik, du sætter godt nok 'Der er et yndigt land' , men måske oplært af Parkens måde at gøre tingene på ved fodboldlandskampe skynder du dig at slukke igen. Og så er der ellers gåsehud. Ikke kun hos mig, men blandt hovedparten af de 12.000 tilskuere i Boxen, der alle stående synger med på nationalsangen – uden brug af musik.

Jeg forstår ikke, hvorfor musikken skal buldre hele tiden. Et argument kunne være, at I tror, det er med til at trække atmosfæren i den rigtige retning. Jeg tror, det forholder sig anderledes. Jeg ved godt, det er længe siden, Nicklas Bendtner scorede på landsholdet, men kunne I forestille jer, at 36.000 tilskuere i Parken blev afbrudt af musik, næste gang han kommer på måltavlen? Nej, ikke rigtigt, for det ville jo få folk til at holde mund. Nogle vil sikkert påstå, at Boxens indhold er lidt mere støvet og mere teatersammensat end til for eksempel en fodboldkamp.

Fair nok. Men jeg er ret sikker på, at Hans og Grete på 70 håndboldslutrunder heller ikke synes, det er sjovt at få hamret en bas med et decibelpunkt på et godt stykke over Orange Scene-niveau i øregangene 80 gange i løbet af en håndboldkamp. De har bare vænnet sig til det. Og hvis I nu lod være, er jeg overbevist om, at de finder deres indre 'vildskab' frem, pakker klapviften sammen og råber med, når Oure Idrætsefterskole eller en anden af de rigtigt mange andre fede fankonstellationer, der jo rent faktisk er til stede i hallen, pifter efter modstanderen, lægger pres på dommerne og fremelsker forholdet til fædrelandet fra forestillingens førsteparket.

Ifølge Det Internationale Håndboldforbund (IHF) er der ikke deciderede regler for, at der skal være musik undervejs i en håndboldkamp. Så jeg gætter på, der er tale om en vanedannende misforståelse af, at sådan er det bare, når man er i en hal. Men behøver det virkelig være sådan? Kunne I ikke overveje at give os – publikum og fans – muligheden for at leve med. Uden musik altså, for det er musikkens overordnede ødelæggende uvæsen, der smadrer begejstringen.

Kunne det ikke pludselig skabe plads for stortrommen bag målet? Kunne det få en eller flere til at tage en megafon med og gå foran i skønsang på den ene langside? Ville det pludselig virke inddragende på publikum, hvis de selv følte, at de var med til at skabe stemningen?

Jeg har endnu ikke mødt den del af publikum, der kom ud efter en håndboldkamp og bare skamroste brugen af musik. Og jeg er ikke sikker på, de findes. Så vil I ikke overveje at slukke for den – i hvert fald når håndboldkampen er i gang? Jeg lover at larme til gengæld.